

СПОРТИВНІ ІГРИ У ПРОГРАМАХ ПАРАЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР

Євген Приступа, Євгеніуш Болах

Академія фізичного виховання, Вроцлав

Сучасний спорт інвалідів розвивається у трьох основних напрямках: спорт масовий, спорт паралімпійський і спорт професійний. Кожний напрямок розвитку спорту інвалідів має, не дивлячись на спільність засобів, методів і форм свого специфічну спрямованість, зумовлену ієрархією кінцевих продуктів діяльності.

Паралімпійський спорт, як нове суспільне, культурне і педагогічне явище, виникає, у більшості випадків, згідно закономірностей олімпійського спорту [1, 2], маючи свої специфічні особливості (адаптація правил змагань до функціональних можливостей інвалідів, наявність специфічних систем селекції для відбору і формування команд, стартових класів у видах змагань різних видів спорту та ін.).

Практично, починаючи з перших Паралімпійських ігор 1960 року у Римі, у програмах кожної Паралімпіади присутні спортивні ігри – один із найбільш поширених, популярних у світі і доступних видів спорту. За більш, ніж тридцятилітню історію розвитку паралімпійського спорту накопичено достатню кількість фактичного матеріалу, який дозволяє визначити тенденції формування програм Паралімпійських ігор, і на цій основі визначити особливості представництва спортивних ігор у цих програмах.

Метою даного дослідження було встановлення тенденцій представництва спортивних ігор у програмах Паралімпійських ігор (1960-2000 р.р.), а також вивчення чинників, які дозволяють їх класифікувати.

У роботі аналізувалися офіційні дані Міжнародного Паралімпійського Комітету (IPC), а також матеріали наукових публікацій.

За всю історію Паралімпійських ігор у їх програмах було представлено в найбільшій складності десять спортивних ігор – баскетбол, більярд, боччіа, волейбол, голбол, лаун боулс, регбі, настільний теніс, теніс і футбол. У кожній із спортивних ігор, що включені у програму Паралімпійських ігор в різні роки, розгорталась різна кількість видів змагань. Як видно із рис. 1, виходячи із критеріїв представництва кількості спортивних ігор у програмах Паралімпіад, є можливим диференціювати три етапи, які відрізняються один від одного кількістю і динамікою представлених у програмах спортивних ігор: перший етап – I-V Паралімпіади, у програмах яких було представлено від 2 до 4 спортивних ігор; другий етап – VI-VIII Паралімпіади, у програмах яких простежується тенденція до збільшення кількості спортивних ігор від 5 (VI Паралімпіада) до 9 (VIII Паралімпіада); третій етап – IX-XI Паралімпіади, який характеризується достатньо стабільним представництвом спортивних ігор у програмах Паралімпіад.

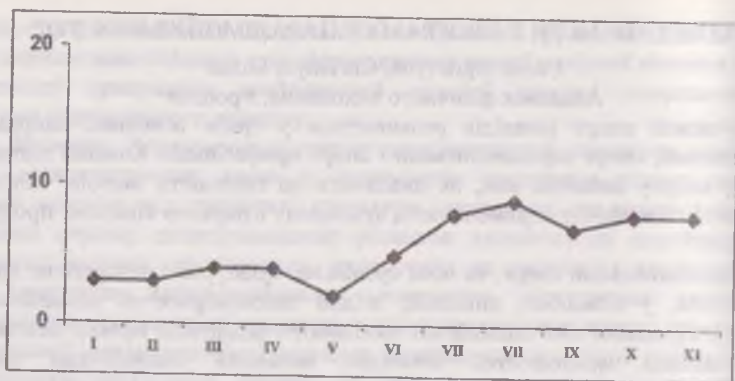

Рис. 1. Динаміка кількості видів спортивних ігор в програмах I-XI Паралімпіад

Важливими показниками представництва спортивних ігор у програмі Паралімпіад є, по-перше – кількість спортивних дисциплін і видів змагань у кожній спортивній грі, і, по-друге – питома вага кількості комплектів медалей, які розігруються у спортивних іграх у відношенні до загальної кількості спортивних дисциплін і видів змагань, представлених у програмах Паралімпіад. Як видно із даних, зображених на рис. 2, кожен із трьох виділених етапів Паралімпійських ігор характеризується специфічними особливостями динаміки показників, що аналізуються. Так, на першому етапі у спортивних іграх розігрувалось від 14-ти (I Паралімпіада) до 26-ти комплектів медалей (IV Паралімпіада). Другий етап розвитку Паралімпійських ігор характеризується значним збільшенням кількості комплектів медалей, які розігруються у спортивних іграх – від 55-ти (на VI Паралімпіаді) до 58-ми (на VII Паралімпіаді). Відмінною особливістю третього етапу є фактично стабільна динаміка кількості комплектів медалей, які розігруються – від 44-х (IX Паралімпіади) до 48-ми (XI Паралімпіади).

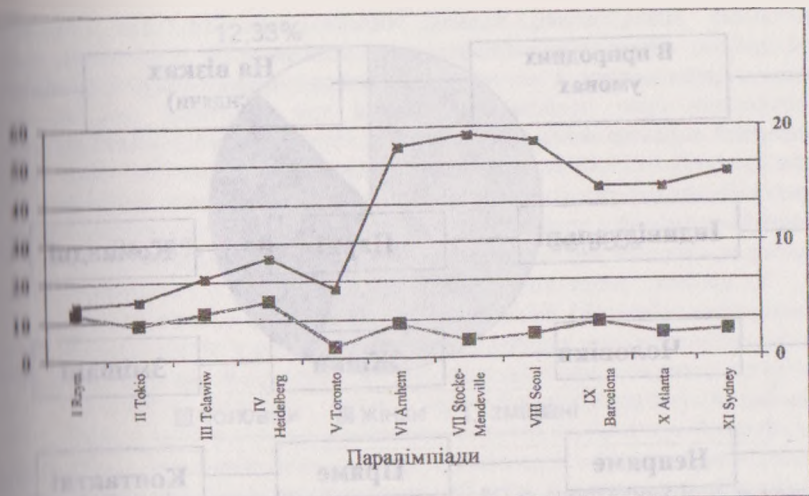

Рис. 2. Динаміка і питома вага (у %) кількості видів в спортивних іграх впродовж I-XI Паралімпіад

На відміну від кількості видів змагань, питома вага кількості комплектів медалей, які розігруються у спортивних іграх у відношенні до загальної кількості, характеризується більш вираженою стабільністю. Винятком можуть бути лише V Паралімпійські ігри, на яких, поряд із загальним збільшенням кількості видів змагань, спортивні ігри були представлені лише двома видами – баскетболом і лаун боулсом, а також VII Паралімпіада, на якій двома видами видів змагань з спортивних ігор становила лише 6,1%. Як видно із рис. 2, за всю історію Паралімпійських ігор у спортивних іграх було розіграно 9,6% комплектів медалей.

Для більш повної характеристики представлених у програмах Паралімпіад спортивних ігор природним підходом є розробка критеріїв їх класифікації, згідно певних, переважно стабільно присутніх ознак. Такими ознаками можуть бути: умови змагальної діяльності (спортивні ігри у відкритих умовах або ігри на візках чи в положенні сидячи), кількість учасників, які змагаються (ігри індивідуальні, парні чи командні), статеві ознаки (ігри з участю тільки чоловіків або тільки жінок, або і чоловіків, і жінок одночасно), характер змагальної взаємодії спортсменів (непряма, пряма, опосередкована, тобто при безпосередній взаємодії спортсменів) (рис. 3).

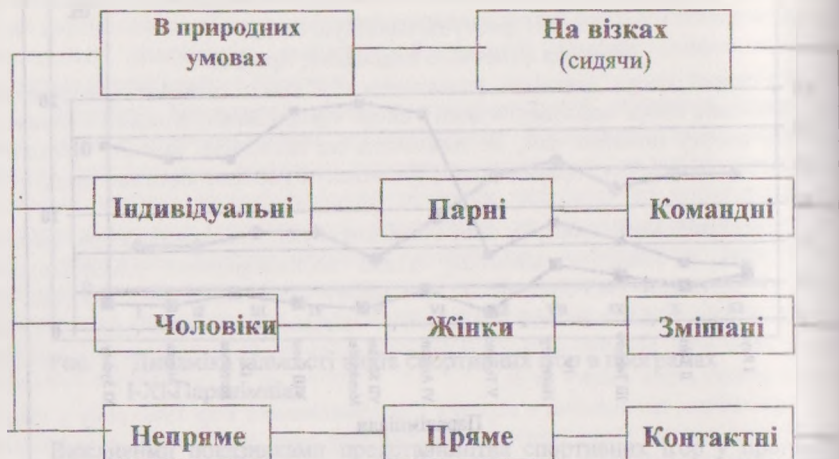

Рис. 3. Класифікація спортивних ігор, представлених в програмах I-XI Паралімпіад

На останній XI Паралімпіаді із 48 видів змагань у спортивних іграх 27 було розіграно на колясках і один в сидячій позиції (Sitting volejball), що в загальній складності склало 58,3%. У 20-ти видах змагань (41,7%) спортсмени змагались у природних умовах. Як видно із даних, зображених на рис. 4, у 13-ти видах змагань з спортивних ігор змагались тільки жінки (31,34%), в 27-ми видах змагань – тільки чоловіки (56,33%), а в 6-ти видах до змагань допускались одночасно і чоловіки, і жінки (12,33%). У цьому аспекті простежується диспропорція між кількістю змагань з спортивних ігор з участю чоловіків і жінок на користь перших.

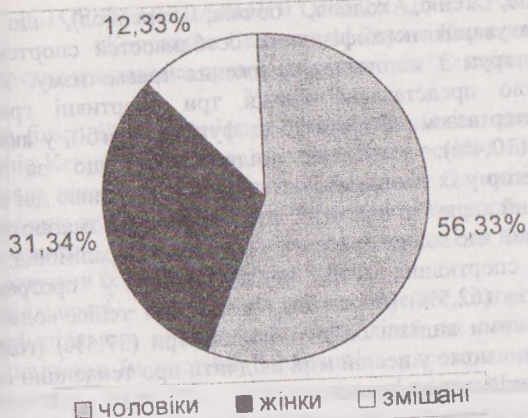

Рис. 4. Співвідношення видів змагань (у %) із спортивних ігор за участю чоловіків, жінок, змішані

Аналіз співвідношення видів змагань з спортивних ігор показує, що більшість із них – 24 (50%) проводяться в індивідуальному розряді, 21 (43,75%) командному розряді, а у трьох – в парному розряді (рис. 5).

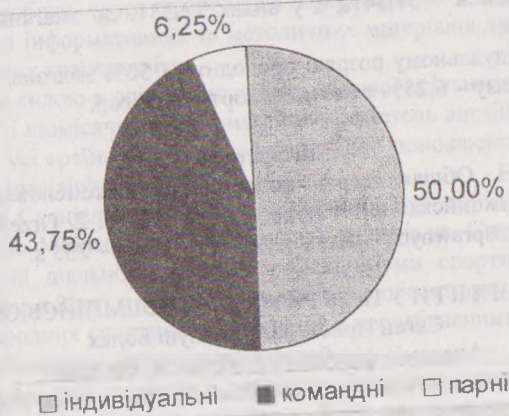

Рис. 5. Співвідношення (у %) індивідуальних, командних і парних розрядів змагань в спортивних іграх

Важливою особливістю змагань з спортивних ігор, представлених на XI Паралімпіаді, є характер взаємодії спортсменів, які змагаються. Так, переважна більшість із них – 43 (89,6%) характеризується наявністю прямої взаємодії

(настільний теніс, теніс, голбол, боччіа, волейбол), що пояснюють необхідністю врахування психофізичних особливостей спортсменів різних медичних груп з метою попередження травматизму. У програмі Паралімпіади було представлено тільки три спортивні гри, які мають контактний характер взаємодії (баскетбол, футбол і регбі), у яких розіграно видів змагань (10,4%). Необхідно підкреслити, що за всю історію Паралімпійських ігор у їх програмі було представлено лише дві спортивні гри, які мають непрямий характер взаємодії спортсменів, які змагаються – більярда лаун боулс, і в даний час вони не входять у програму Паралімпіад.

Із восьми спортивних ігор, представлених у програмі останньої Паралімпіади, п'ять (62,5%) (баскетбол, настільний теніс, волейбол, футбол, теніс) є олімпійськими видами спорту. І лише три (37,5%) (голбол, боччіа, регбі) не є ними, що може у певній мірі свідчити про тенденцію інтеграції ІІ Паралімпіад з Паралімпійськими іграми.

Висновки:

1. Спортивні ігри є достатньо важливими видами спорту, які складові програму Паралімпійських ігор. На основі аналізу кількісних показників видів спортивних ігор і видів змагань з них, виділено три етапи їх представництва в програмах Паралімпіад.

2. На основі класифікації спортивних ігор, представлених у програмі Паралімпійських ігор, встановлено таке:

а. більшість спортивних ігор проводяться на візках (58,3%);

б. з участю чоловіків проводиться 56,33% видів змагань з спортивних ігор, з участю жінок – 31,34%, а у видах 12,33% до змагань допускаються чоловіки, і жінки;

с. в індивідуальному розряді проводиться 50% змагань, у командному 43,75%, а в парному – 6,25% змагань з спортивних ігор.

Література

1. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – К.: Олимпийская литература, 1997. – 584 с. 2. Orzech J., Sobiechowski J. Sport osob niepełnosprawnych. – Krakow: AWF. – 1989. – 255 s.

СПОРТИВНІ ІГРИ У ПРОГРАМАХ ПАРАЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР

Євген Приступа, Євгеніуш Болах

Академія фізичного виховання, Вроцлав

В статті розглядається динаміка кількості спортивних ігор та комплектів медалей, що розігрувались у Паралімпійських іграх, аналізують співвідношення індивідуальних, командних і парних розрядів змагань у спортивних іграх.